

HRVATSKA

Izvještaj o stanju
ekološke poljoprivrede i
proizvodnje u Hrvatskoj

Gefördert durch

Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

BUNDESPROGRAMM
ÖKOLOGISCHER LANDBAU

aufgrund eines Beschlusses
des Deutschen Bundestages

ekoconnect

Impresum

Izdavač

Joachim Lenz,
Claudia Neumannn

EkoConnect e.V.
Schützengasse 16
01067 Dresden
www.ekoconnect.org

Autor

Udruga "Eko-Zadar"

Redaktura

EkoConnect e.V.

Dizajn

www.whateverworks.biz

Gefördert durch

aufgrund eines Beschlusses
des Deutschen Bundestages

Izjava o odricanju odgovornosti

Ovo izvješće financiralo je Ministarstvo hrane i poljoprivrede Savezne Republike Njemačke u okviru projekta **28210E001**.

Ovo izvješće je pripremljeno prema našem najboljem saznanju i uvjerenju. Međutim, ne možemo jamčiti za točnost, ispravnost ili potpunost dostavljenih informacija i podataka.

Sadržaj

A Hrvatska: Činjenice i brojke	3
Karta	
Opće informacije, činjenice i brojke	
B Stanje i razvoj poljoprivredne proizvodnje	5
Tlo, klima i infrastruktura	
Poljoprivredna proizvodnja	
Ekonomski pokazatelji	
Uvoz i izvoz	
Poljoprivredni proizvođači i korištenje zemljišta	
Produktivnost i konkurentnost	
Struktura korisnika zemljišta	
C Sektor ekološke proizvodnje u Hrvatskoj	9
Povijest ekološke proizvodnje	
Prilike za uvoz za njemačke kompanije	
Pravni okvir	
Označavanje	
Potpore EU-a i nacionalne potpore	
D Tržište ekoloških proizvoda u Hrvatskoj	16
Tržište ekoloških proizvoda	
Istraživanje i edukacija	
Potpora donatora i intervjui s relevantnim dionicima u području ekološke poljoprivrede	
Trgovački lanci	
SWOT analiza ekološkog sektora	
Zaključak	
E Literatura / Izvori	28

Hrvatska: Činjenice i brojke

Karta

Slika 1: Karta Hrvatske s administrativnim jedinicama (županije)

Opće informacije, činjenice i brojke

56,594 km²

Površina (kopneno područje)

12,410 Euro

BDP po stanovniku (2020.)¹

1,438,423²

Broj kućanstava

2.5 %

Udio zaposlenih u poljoprivredi u ukupnom broju zaposlenih (2020.)

1,506,205 hektara

Korištena poljoprivredna površina (2020.)

121,924 hektara

Ukupna površina pod ekološkom proizvodnjom uključujući prijelazno razdoblje (2021.)

6.7 hektara

Prosječna površina poljoprivrednog zemljišta po gospodarstvu (2020.)

2.34 %

Udio poljoprivrede u BDP-u (2020.)

6,402

Broj poljoprivrednih subjekata u ekološkoj proizvodnji (2021.)

3,871,833 milijuna

Stanovništvo

2.34 %

Udio bruto dodane vrijednosti poljoprivrede u BDP-u

8.9 %

Prosječna stopa nezaposlenosti (2020)

Hrvatska kuna (HRK)

Valuta (do 31. prosinca 2022., euro od 1. siječnja 2023.)

32,154 hektara

Poljoprivredna površina u prijelaznom razdoblju

7.21 %

Udio površina pod ekološkom proizvodnjom u korištenim poljoprivrednim površinama (2020.)

1.23 %

Udio stanovništva zaposlenog u poljoprivredi u odnosu na ukupnu zaposlenost (2020.)

170,837

Broj poljoprivrednih proizvođača (2020.)

1 Posljednji raspoloživi podatak

2 Posljednji raspoloživi podatak, Popis stanovništva 2021., privremeni rezultati

Stanje i razvoj poljoprivredne proizvodnje

Hrvatska je samodostatna u proizvodnji žitarica i uljarica, dok proizvodnja ostalih poljoprivrednih proizvoda (voće i povrće, šećerna repa, mlijeko, govedina, svinjetina, perad, jaja) ne zadovoljava potrebe domaće potrošnje. Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2020. godini iznosila je 73,2%. Najvažniji poljoprivredno-prehrambeni izvozni proizvodi u 2020. bili su: kukuruz, soja, cigarete i pšenica, a u uvozu: svinjetina, hrana za životinje, pekarski proizvodi i goveda za tov.

Tlo, klima i infrastruktura

Prema Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020., gubitak tla i plodnosti tla zbog erozije u Hrvatskoj je znatno veći od prosjeka EU, a 23,23 % poljoprivrednog zemljišta je pod visokim rizikom od erozije. Poljoprivredna zemljišta u Hrvatskoj sadrže manje od 2 % humusa i stoga spadaju u razred niskohumusnih tala. Posljedica je to desetljeća intenzivne poljoprivredne proizvodnje koju karakterizira dugogodišnja uporaba sintetskih i mineralnih gnojiva i pesticida, uklanjanje površinskog sloja tla, izostanak sadnje vegetacijskog pokrova i nekorištenje stajnjaka kao metode povrata organske tvari u tlo.

Kako stoji u Strategiji razvoja poljoprivrede do 2030. godine, hrvatski poljoprivredni sektor suočava se s propadanjem vodoopskrbne infrastrukture i ograničenim pristupom vodi za navodnjavanje te s problemima onečišćenja vode. Iako klimatski uvjeti pogoduju raznolikosti poljoprivredne proizvodnje, oni su značajno ranjivi na klimatske promjene kao što su smanjena količina oborina u svim godišnjim dobima osim zime, porast prosječne temperature i vjerojatnost nepovoljnih klimatskih pojava, posebice povećana učestalost i intenzitet suša i poplava.

Klima u Hrvatskoj definirana je utjecajem dva mora: s jedne strane Jadranskim morem i Sredozemnim

morem i s druge strane Dinaridima, planinskim lancem. Sjeveroistočni dijelovi Hrvatske imaju još jedan bitan utjecaj na klimu, jer je taj dio otvoren prema Panonskoj ravnici i strujanjima zraka s istoka. Klima u Hrvatskoj stoga je podijeljena na tri dominantna klimatska područja: kontinentalna, planinska i primorska klima.

Kontinentalna klima prevladava u kontinentalnoj Hrvatskoj (istok i sjeverozapad Hrvatske), a karakterizira je umjereno topla, vlažna klima s hladnim zimama i toplim ljetima. Padaline su podjednako raspoređene tijekom cijele godine.

Planinska klima dominantna je u područjima preko 1160 metara nadmorske visine, tj. na višim nadmorskim visinama i karakterizirana je niskim temperaturama i trajnijim snježnim pokrovom.

Primorska klima prevladava u obalnom dijelu Hrvatske (jadranska obala i otoci). Karakterizirana je umjereno toplo i vlažno, i mediteranskom klimom s toplim i suhim ljetima i blagim i kišnim zimama.

Uz različite klimatske i biogeografske regije, Hrvatska je jedna od bogatijih zemalja Europe kada govorimo o biološkoj raznolikosti. U Hrvatskoj je 408 zaštićenih područja prirode koji zauzimaju 13,44 % kopnenog prostora i 1,93 % morskoga prostora. Što se ekološke mreže Natura 2000 tiče, 36,67 % otpada na kopnena Natura 2000 područja, a 16,26 % na morska Natura 2000 područja.

Poljoprivredna proizvodnja

Po podacima navedenim u Godišnjem izvješću o stanju poljoprivrede u 2020. godini, u vrijednosti proizvodnje poljoprivredne djelatnosti prevladava biljna proizvodnja koja, izraženo u baznim cijenama, čini 59,2 %, dok stočarstvo čini 34,4 %, uslužne djelatnosti u poljoprivredi 3,9 %, a sporedne djelatnosti 2,5 %. Promatrano po proizvodima, u vrijednosti poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj dominiraju žitarice, goveda, krmno bilje, svinje, uljarice, mlijeko, vino, povrće te bilje i cvijeće, što zajedno čini 75 %.

Hrvatska je samodostatna u proizvodnji žitarica i uljarica, dok proizvodnja ostalih poljoprivrednih proizvoda (voće i povrće, šećerna repa, mlijeko, govedina, svinjetina, perad, jaja) ne zadovoljava potrebe domaće potrošnje. Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2020. godini iznosila je 73,2 %. Najvažniji poljoprivredno-prehrambeni izvozni proizvodi u 2020. bili su: kukuruz, soja, cigarete i pšenica, a u uvozu: svinjetina, hrana za životinje, pekarski proizvodi i goveda za tov.

Ekonomski pokazatelji

Po podacima objavljenim u Strategiji poljoprivrede do 2030. godine, od 2008. do 2017. godine bruto poljoprivredna proizvodnja padala je u prosjeku za 3,7 % svake godine, dok je bruto dodana vrijednost sektora poljoprivrede padala u prosjeku za 4,3 % svake godine. Od 2018. poljoprivredna djelatnost se oporavlja i u 2020. procjenjuje se da će vrijednost poljoprivredne proizvodnje porasti za 7 %, a bruto dodana vrijednost za 12,4 %.

Podatci u Godišnjem izvješću o stanju poljoprivrede u 2020. pokazuju da veliku većinu poljoprivrednih proizvodnih gospodarstava u Hrvatskoj čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva na kojima posao obavljaju uglavnom članovi obitelji, odnosno neplaćena radna snaga, koja u strukturi uloženog rada u 2020. iznosi 91,3 %.

U 2020. ukupna vrijednost vanjskotrgovinske razmjene dobara i usluga iznosila je 37,8 milijarda eura i rezultirala je deficitom od 8,0 milijarda eura (ukupna vrijednost izvoza robne razmjene bila je 14,9 milijarda eura, a uvoza 22,9 milijarda eura). Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi činili su 15 % vrijednosti ukupne vanjskotrgovinske razmjene, pri čemu 16,1 % vrijednosti izvoza i 14,3 % vrijednosti uvoza.

Po podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2020. godini uvezeno je poljoprivredno-prehrambenih

proizvoda u vrijednosti od 3.279,7 milijuna eura, a izvezeno u vrijednosti od 2.401,2 milijuna eura, čime je ostvaren deficit od 878,5 milijuna eura.

Uvoz i izvoz

U 2020. godini 78,9 % ukupne vrijednosti razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda ostvareno je sa zemljama članicama EU-a (uključujući i UK), a ta je razmjena rezultirala s 1.232,3 milijuna eura deficita. Suficit od 300,8 milijuna eura ostvaren je u razmjeni sa članicama CEFTA-e pri čemu ova razmjena iznosi 14,3 % ukupne vrijednosti razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Najveći deficit ostvaren je u trgovini mesom (269,6 milijuna eura), mliječnim proizvodima, jajima i medom (173 milijuna eura), ostacima i otpadcima prehrambene industrije (163,8 milijuna eura) te voćem i orašastim plodovima (162,9 milijuna eura).

Pet najvažnijih izvoznih tržišta za poljoprivredno-prehrambene proizvode (2020.)

	Država	Vrijednost izvoza u milijunima EUR	% u ukupnom izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
1	Italija	466,9	19,4
2	Slovenija	342,6	14,3
3	Bosna i Hercegovina	265,6	11,1
4	Njemačka	180,8	7,5
5	Srbija	144	6

Slika 2

Pet najvažnijih uvoznih tržišta za poljoprivredno-prehrambene proizvode (2020.)

	Država	Vrijednost uvoza u milijunima EUR	% u ukupnom uvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
1	Njemačka	500	15,2
2	Italija	346,6	10,6
3	Mađarska	325	9,9
4	Slovenija	320,7	9,8
5	Nizozemska	270,7	8,3

Slika 3

Poljoprivredni proizvođači i korištenje zemljišta

U 2021. godini, u odnosu na 2020., bilježi se pad ukupnog broja poljoprivrednih gospodarstava, a paralelno s tim i blagi porast broja nositelja poljoprivrednih gospodarstava mlađih od 41 godine, kao i pad broja nositelja poljoprivrednih gospodarstava starijih od 65. Iz dostupnih statističkih podataka nije moguće sa sigurnošću utvrditi, ali čini se racionalno pretpostaviti da bi to mogla biti posljedica odlaska starijih poljoprivrednika u mirovinu. U apsolutnim brojkama bilježi se porast trgovačkih društava i obrta u ukupnom broju poljoprivrednika, dok je porast broja zadruga primjetan, ali još uvijek nizak.

Po podacima iz Upisnika poljoprivrednih gospodarstava koji vodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, na dan 31. prosinca 2021. godine bilo je upisano ukupno 170.059 poljoprivrednika, što je za 778 manje u odnosu na 2020. godinu i predstavlja pad od 0,46 %. U ukupnom broju poljoprivrednika najveći udio imaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva kojih je na kraju 2021. godine bilo 140.874 ili 82,8 %. U odnosu na 2020. broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava smanjio se za 13.805 ili gotovo 9 %, no povećao se broj samoopskrbnih poljoprivrednih gospodarstava (manjih OPG-ova)³. U 2021. bilo ih je 12.656 više nego u 2020., odnosno ukupno 22.906.

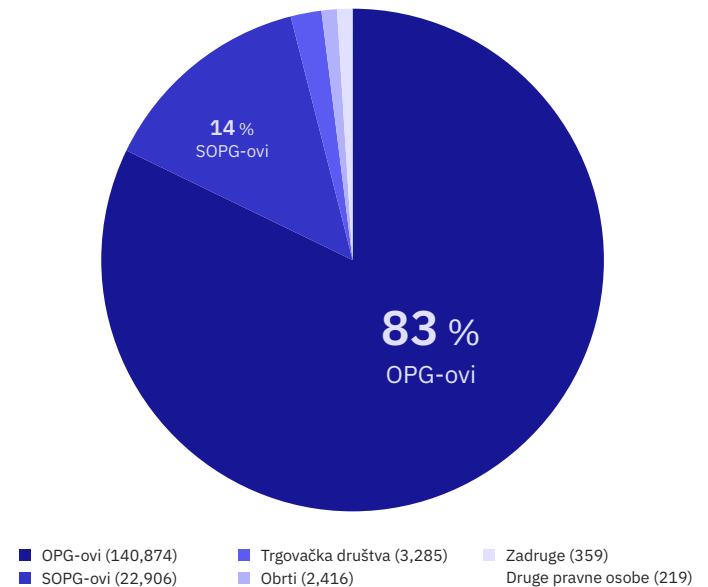
Slika 4: Poljoprivredna zadruga „Maslina i vino“, Polača, Zadarska županija

Nositelji poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj uglavnom su starije osobe. U 2021. godini 63.032 (37 %) poljoprivrednih gospodarstava imalo je nositelje starije od 65 godina. Istodobno ih je tek 24.111 (14,18 %) bilo mlađe od 41 godine.

Svega 0,23 % registriranih proizvođača organizirano je u zadruga. Unatoč tome što je niska

razina zadrugarstva u strateškim dokumentima prepoznata kao prepreka razvoju konkurentnosti poljoprivrede, interes poljoprivrednika je nizak, što se objašnjava povijesnim razlozima, tj. negativnom percepcijom i kolektivnim sjećanjem na zadrugarstvo kao sredstvo socijalističke kolektivizacije.

Gospodarstva po vrsti vlasništva (2021. | %)

Slika 5

Produktivnost i konkurentnost

Strategija poljoprivrede do 2030., usvojena 2022. godine, kao najvažnije probleme poljoprivrednog sektora prepoznaje nisku produktivnost, loše vođenje poslovnih evidencija, slabo poslovno planiranje i upravljanje, nedovoljno osiguranje i slabu povezanost s vrijednosnim lancem. Svi oni utječu na pristup kapitalu i rezultiraju nedostatkom ulaganja, budući da komercijalne kreditne institucije poljoprivredu doživljavaju kao visokorizičnu i slabo isplativu investiciju. Jedna od glavnih prepreka za povećanje opće konkurentnosti i produktivnosti hrvatske poljoprivrede jest u tome što su 70 % poljoprivrednih

3 Smanjenje broja OPG-ova i povećanje broja samoopskrbnih poljoprivrednih gospodarstava rezultat je prilagodbe novoj zakonskoj regulativi po kojoj se registrirani OPG-ovi razvrstavaju po ekonomskoj veličini; ako im je ekonomska veličina veća od 3.000 eura, zadržavaju status OPG-a, a ako im je ekonomska veličina manja ili jednaka 3.000 eura, smatraju se samoopskrbnim poljoprivrednim gospodarstvima. Prema Zakonu o poljoprivredi (Narodne novine br. 118 / 18, 42 / 20, 127 / 20, 52 / 21) samoopskrbna poljoprivredna gospodarstva mogu prodavati samo vlastite neprerađene proizvode.

proizvođača mali poljoprivrednici koji obrađuju manje od 5 hektara po gospodarstvu, a koje karakterizira „fragmentirana proizvodnja usmjerena na proizvode niske vrijednosti i pretežito sudjelovanje u kratkim vrijednosnim lancima” što rezultira „proizvodima neujednačene kvalitete i većim troškovima poslovanja što dodatno slabi njihov pregovarački položaj u odnosu na prerađivačku industriju koja je vrlo koncentrirana (1,26 % tvrtki stvara 62 % ukupnih prihoda)”.

Po Indeksu konkurentnosti Hrvatska pripada u skupinu konkurentskih zemalja u proizvodnji kukuruza, šećerne repe, suncokreta, soje, malina, trešanja, lješnjaka, paprike i živih životinja. Budući da proizvodnja ni jednog od tih proizvoda nije visoko konkurentna, niska konkurentnost pridonosi osjetljivosti sektora na fluktuacije i trend pada cijena, što slabi položaj malih poljoprivrednika i usmjerava proizvodnju prema velikima.

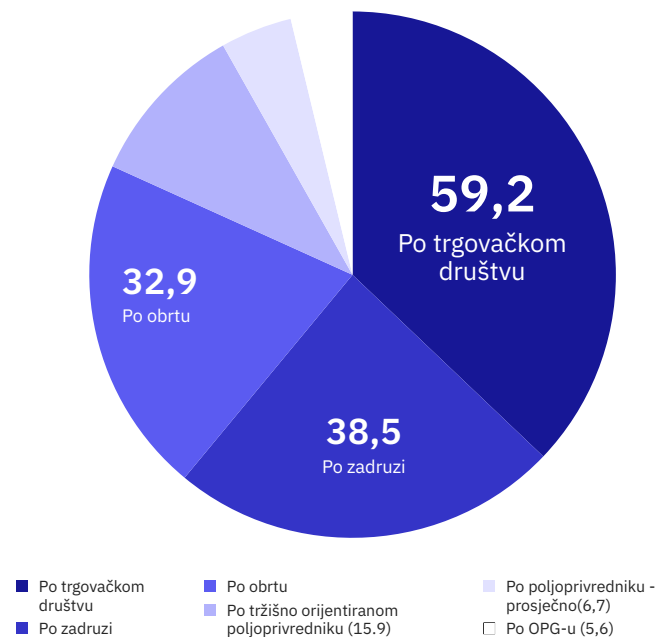
Procjenjuje se da samo od 30 do 40 % hrvatskih tvrtki koristi vanjske logističke usluge (ugovaranje, planiranje proizvodnje, sortiranje i klasiranje, pakiranje, rashladne komore, vođenje skladišta, primarnu obradu, označavanje, prodaju i praćenje stanja narudžbi, prijevoz, naplatu), dok je prosjek EU-a 70 %, što za posljedicu ima otežan pristup tržištu za male proizvođače svježih proizvoda.

Struktura korisnika zemljišta

Tržište poljoprivrednim zemljištem nedovoljno je razvijeno zbog institucionalne rascjepkanosti, složenih odnosa među dionicima, nedostatka podataka u postupcima izrade prostornih planova i ograničenja povezanih s vlasništvom. Značajan udio poljoprivrednog zemljišta u državnom je vlasništvu. Dodjela poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu je obilježena dugotrajnim procedurama uglavnom zbog nepodudaranja podataka u katastru i zemljišnim knjigama. Prema Godišnjem izvješću o stanju poljoprivrede u 2020. poljoprivredni proizvođači koriste ukupno 1.150.327,5 hektara poljoprivrednog zemljišta, odnosno u prosjeku 6,7 hektara. Tržišno orijentirani poljoprivrednici, pokazalo je istraživanje provedeno u okviru Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (FADN), koristili su prosječno 15,9 hektara poljoprivrednog zemljišta postižući prosječnu ekonomsku veličinu od 24.100,00 eura, što je manje od polovice prosječne neto dodane vrijednosti tržišno orijentiranog poljoprivrednika u Europskoj uniji.

Najveća poljoprivredna gospodarstva u vlasništvu su trgovačkih društava koja su u 2020. prosječno koristila

Prosječno korištenje poljoprivrednog zemljišta po tipu poljoprivrednika (2020. | hektari)

Slika 6

59,2 ha poljoprivrednog zemljišta, dok su zadruge prosječno koristile 38,5 ha po zadrugi, a obrti su koristili prosječno 32,9 ha te obiteljska poljoprivredna gospodarstva 5,6 ha po gospodarstvu. U poljoprivrednoj proizvodnji dominira usitnjenost poljoprivrednog zemljišta; 56,1 % poljoprivrednog zemljišta u 2020. godini bila je u privatnom vlasništvu samih poljoprivrednih proizvođača.

S datumom 30. lipnja 2023. godine prestaje važiti ograničenje prodaje poljoprivrednog zemljišta građanima i pravnim osobama iz država članica Europske unije i država članica Europskog gospodarskog prostora (EGP)⁴. Moratorij na stjecanje poljoprivrednog zemljišta Hrvatskoj je bio odobren zbog očuvanja socioekonomskih uvjeta za poljoprivredne aktivnosti nakon uvođenja jedinstvenog tržišta i prijelaza na zajedničku poljoprivrednu politiku, budući da su cijene poljoprivrednog zemljišta u Hrvatskoj bile, i još uvijek jesu, među najnižima u EU-u. Prema podacima koje je objavila Agencija za promet poljoprivrednim zemljištem u RH, prosječna cijena poljoprivrednog zemljišta u Hrvatskoj je 2019. za hektar iznosila 3.325,00 eura za oranice, 1.832,00 eura za livade i 1.791,00 euro za pašnjake. Cijena oranice u kontinentalnom dijelu Hrvatske bila je oko 3 % niža od prosjeka, dok je za jadranski dio Hrvatske bila dvostruko viša od prosjeka.

4 Odluka Komisije (EU) 2020 / 787 od 16. lipnja 2020.

Sektor ekološke proizvodnje u Hrvatskoj

U 2020. godini trgovina hrvatskih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda sa zemljama EU-a rezultirala je u deficitu, ponajviše u mesu, mliječnim proizvodima, jajima, medu, voću i orašastim plodovima. Ova situacija mogla bi se iskoristiti kao prilika za ulazak njemačkih kompanija na hrvatsko tržište. Nekoliko intervjuiranih ekoloških proizvođača je navelo da imaju problem s prodajom svježih proizvoda zbog kratkog roka trajanja proizvoda. Većina ovih proizvoda se dalje prerađuje, ali sirovina i svježi proizvodi ostaju neprodani.

Povijest ekološke proizvodnje

Posljednja dva desetljeća svjedočimo značajnom porastu ekološke proizvodnje u Hrvatskoj. Cilj zacrtan 2011. godine: dosegnuti udio od 8 % zemljišta pod ekološkim proizvodnjom u ukupnim poljoprivrednim površinama, ni u 2020. godini još nije ostvaren.⁵

Godine 2000. svega 17 poljoprivrednih gospodarstava je imalo ekološki certifikat dobiven od međunarodno priznatih organizacija i to za proizvodnju na 12,5 hektara. Godinu dana kasnije – 2001., kada je donesen prvi zakon o ekološkoj poljoprivredi, broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj je bio 25, a korištena poljoprivredna površina za ekološki uzgoj iznosila je 100 ha (Gugić / Grgić / Dorbić / Šuste / Džepina / Zrakić, 2017: 22). Službeno praćenje broja ekoloških proizvođača počelo je 2002. godine, kada ih svega dvoje bilo upisano u tada važeći upisnik. U 2003. godini, kada je počelo bilježenje statističkih podataka, zabilježeno je 130 ekoloških proizvođača koji su koristili

3.124,06 ha ili 0,37 % poljoprivrednog zemljišta. Deset godina kasnije te su brojke porasle na 1.609 poljoprivrednika koji su koristili 40.660 ha ili 2,59 % korištenog poljoprivrednog zemljišta. Ulazak Hrvatske u EU-u dodatno je pozitivno utjecao na povećanje broja ekoloških proizvođača i površina pod ekološkom proizvodnjom. Od 2013. godine, kada je Hrvatska ušla u EU-u, broj ekoloških proizvođača porastao je 3,5 puta - s 1.789 u 2013. na 6.402 u 2021., dok se broj hektara pod ekološkom proizvodnjom, uključujući i proizvodnju u prijelaznom razdoblju, utrostručio sa 40.660 hektara u 2013. na 121.924 u 2021. Cilj postavljen u Strategiji poljoprivrede do 2030. je povećati do 2030. broj hektara pod ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom za koju se isplaćuju potpore na 140.000. Po Godišnjem izvješću o stanju

⁵ Cilj je postavljen je u Akcijskom planu razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. - 2016. godine koji je donesen 2011. godine.

Struktura korištenja zemljišta u ekološkoj proizvodnji, uključujući i ono u prijelaznom razdoblju (2021. | ha | %)

Način korištenja	Hektari	Udio u ukupnim površinama pod ekološkom proizvodnjom
Oranice i vrtovi	51.270	42,05 %
Trajni travnjaci	53.942	44,24 %
Trajni nasadi	16.712	13,71 %

Slika 7

Poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom po županijama i kategorijama u hektarima (2021. | ha)

	Županija	Oranice i vrtovi	Trajni travnjaci	Trajni nasadi	Ukupno
1	Zagrebačka	1.301	204	614	2.119
2	Krapinsko-zagorska	48	73	112	233
3	Sisačko-moslavačka	3.680	4.647	1.321	9.648
4	Karlovačka	1.302	1.345	1.520	4.167
5	Varaždinska	287	88	229	604
6	Koprivničko-križevačka	315	39	337	691
7	Bjelovarsko-bilogorska	2.514	1.760	1.935	6.209
8	Primorsko-goranska	268	4.772	60	5.100
9	Ličko-senjska	2.002	19.715	98	21.815
10	Virovitičko-podravska	8.899	641	755	10.295
11	Požeško-slavonska	1.809	823	1.042	3.674
12	Brodsko-posavska	4.945	787	1.480	7.212
13	Zadarska	553	8.186	1.203	9.942
14	Osječko-baranjska	16.629	1.372	2.654	20.655
15	Šibensko-kninska	587	4.581	536	5.704
16	Vukovarsko-srijemska	3.881	319	693	4.893
17	Splitsko-dalmatinska	57	3.197	720	3.974
18	Istarska	806	511	832	2.149
19	Dubrovačko-neretvanska	13	811	317	1.141
20	Međimurska	1.210	12	180	1.402
21	Grad Zagreb	164	59	74	297

Slika 8

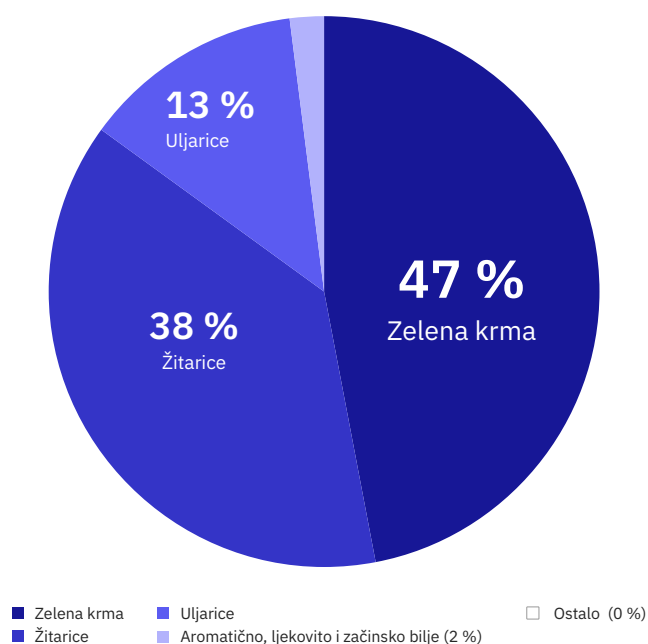
poljoprivrede u 2020. godini, ukupno evidentirane površine pod ekološkom proizvodnjom u 2020. godini iznosile su 7,2 % ukupno korištenih poljoprivrednih površina, dok su u 2013. godini površine pod ekološkom proizvodnjom činile samo 2,6 % ukupnih korištenih poljoprivrednih površina.

Po podacima Hrvatske gospodarske komore, godišnja vrijednost hrvatskog tržišta ekoloških proizvoda iznosi oko 99 milijuna eura ili prosječno oko 23,6 eura po stanovniku, a udio potrošnje ekoloških proizvoda u ukupnoj potrošnji iznosi 2.2 %.

Po podacima Državnog zavoda za statistiku, u ekološkoj proizvodnji dominira proizvodnja zelene krme koja predstavlja gotovo polovicu proizvodnje oraničnih usjeva u tonama (46,88 %), žitarica koje čine više od trećine (37,24 %) proizvodnje, dok uljarice doprinose s 12,91 %. U ekološkoj proizvodnji svježe povrće čini samo 0,71 %.

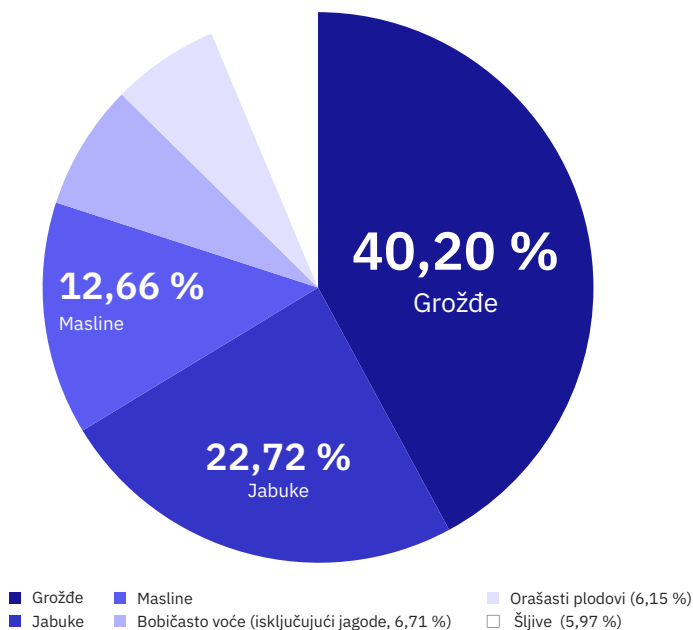
U ekološkoj proizvodnji trajnih nasada dominira proizvodnja grožđa s udjelom od 40,20 % u proizvodnji u tonama, a slijede ju proizvodnja jabuka s 22,72 % i maslina s 12,66 %. U ekološkom stočarstvu najvažniji je uzgoj ovaca i goveda. U ekološkoj proizvodnji mesa dominira proizvodnja govedine i teletine. Ekološka proizvodnja jaja pokazuje progresivan porast od 2018.

Broj prerađivača ekoloških proizvoda gotovo se utrostručio od 2013. godine, kada su zabilježena 143 prerađivača, no brojka je još uvijek mala – 343 prerađivača u 2021. godini.

Ekološka proizvodnja oraničnih usjeva (2021. | %)

Slika 9

Ekološka proizvodnja trajnih nasada (2021. | %)

Slika 10

Ekološka proizvodnja oraničnih usjeva (2021. | tone)

Meka pšenica i pir	32.028	žitarice 60.869
Tvrda pšenica (durum)	275	
Raž	614	
Ječam	5.490	
Zob	2.980	
Kukuruz, suho zrno	19.482	
Mahunarke, suho zrno	109	
Krumpir (uključujući sjemenski)	218	
Ostali korjenasti usjevi (uključujući slatki krumpir, stočni kelj, stočnu repu, stočni pastrnjak i dr.)	2	
Uljana repica	4.932	uljarice 21.100
Suncokret	10.786	
Soja	5.382	
Aromatično, ljekovito i začinsko bilje	3.374	
Zelena krma	76.616	
Lisnato i stabljikaasto povrće (isključujući kupusnjače)	116	svježe povrće 1153
Plodovito povrće (uključujući dinje i lubenice)	513	
Korjenasto, gomoljasto i lukovičasto povrće	428	
Svježe mahunarke	62	
Jagode	34	
UKUPNO	163.441	

Slika 11

Ekološka proizvodnja trajnih nasada (2021. | tone)

Jabuke	2.085
Kruške	190
Breskve	20
Nektarine	4
Šljive	548
Bobičasto voće (isključujući jagode)	616
Orašasti plodovi	564
Ostalo voće	215
Ukupno voće	4.242
Citrusi	84
Grožđe	3.690
Masline	1162
Sveukupno	9.178

Slika 12

Grla ekološki uzgojene stoke po vrstama (2021. | broj.)

Goveda	31.076
Svinje	468
Ovce	76.308
Koze	5.484
Perad	10.578
Kopitari	4.004
Pčelinje zajednice	2.127

Slika 13

Ekološki proizvodi životinjskog podrijetla (2021. | tone)

Govedina, teletina	2.153
Svinjetina	12
Ovčetina	730
Kozetina	18
Kravlje mlijeko	754,2
Sir	26

Slika 14

Broj ekoloških jaja za konzumaciju (2018.–2021.)

2018	2019	2020	2021
183.000	334.210	615.340	1.501.800

Slika 15

Broj prerađivača ekoloških proizvoda (2021.)

Prerada i konzerviranje mesa i mesnih proizvoda	–
Prerada i konzerviranje voća i povrća	38
Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti	83
Proizvodnja mliječnih proizvoda	6
Proizvodnja mlinarskih i škrobnih proizvoda	17
Proizvodnja pekarskih proizvoda i tjestenina	11
Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	86
Proizvodnja pića	102
Ukupno	343

Slika 16

Unatoč potencijalu za ekološki uzgoj ribe i plodova mora, ekološka akvakultura u Hrvatskoj, kako se navodi u Nacionalnom akcijskom planu razvitka ekološke poljoprivrede 2023. – 2030., još nije ni približno dosegla razinu uzgoja životinja ili biljne proizvodnje. U kolovozu 2021. zabilježeno je samo 12 subjekata koji su se bavili ekološkom akvakulturom. Većina njih bila je smještena u kontinentalnom području što ukazuje na ekološki uzgoj slatkovodne ribe.

Prilike za uvoz za njemačke kompanije

Njemačka predstavlja drugo najveće tržište ekološke hrane u svijetu (Foreign Agricultural Service, U.S. Department of Agriculture, 2021). S obzirom na to da su SAD na prvom mjestu, možemo slobodno reći da Njemačka predstavlja najveće tržište ekološke hrane u Europi. Sukladno izvještaju Facts about German foreign trade (2021), Njemačka je treći najveći uvoznik u svijetu i njezino primarno tržište za trgovinu je i dalje Europa. Hrvatska i Njemačka imaju dugu povijest trgovine (i uvoza i izvoza), uz zanimljivu činjenicu, da je u slučaju prehrambenih proizvoda, čokolada i prehrambeni pripravci koji sadržavaju kakao jedan od najčešće i uvezenih i izvezenih proizvoda između dvije zemlje. (4) U 2020. godini Hrvatska je u kontekstu trgovine s Njemačkom zauzela 52. mjesto kao zemlja iz koje su se uvozili proizvodi u Njemačku.

Budući da je tržište EU-a uniformirano i jedinstveno, za Hrvatsku, na žalost, ne postoje izdvojeni podatci za uvoz i izvoz ekoloških proizvoda.

Prilike za uvoz za njemačke kompanije i organizacije mogu se naći na međunarodnim sajmovima ekološke hrane, kao što je BioFach, koji hrvatski ekološki poljoprivrednici redovito posjećuju. Ostvarivanje osobnog kontakta s proizvođačima i kontinuirana komunikacija obiju strana, preduvjet je za kvalitetan početak suradnje. Bitno je, također da i hrvatski ekološki proizvođači i njemačke kompanije i organizacije pomognu jedni drugima u razumijevanju i olakšavanju administrativnih zahtjeva u samoj trgovini.

Specijalizirani internetski portal **BurzaHrane** započeo je s radom u Hrvatskoj 2013. godine. BurzaHrane povezuje kupce i konvencionalne i ekološke proizvođače uglavnom iz Hrvatske, Slovenije, Austrije i Njemačke, ali i iz drugih zemalja članica Europske unije. Taj internetski portal osmišljen je na način da se lako pronađe i reklamira željeni proizvod, pripremi i osigura dostava.

Njemački trgovački lanci imaju podružnice i trgovine u Hrvatskoj kao što su **Kaufland, Lidl, Müller i DM**. Spomenuti trgovački lanci prodaju njemačke ekološke proizvode u Hrvatskoj (npr. **Alnatura** u **DM-u**, **BioPrimo** u **Mülleru**). Uz svoje ciljane proizvode, trgovački lanci u Hrvatskoj prodaju i hrvatske ekološke proizvode pa bi komunikacija i trgovina mogla ići i u drugom smjeru, odnosno prodaja hrvatskih ekoloških proizvoda u Njemačkoj. Iako hrvatski ekološki proizvodi u Hrvatskoj zauzimaju manji dio asortimana u odnosu na njemačke ekološke proizvode, ponuda hrvatskih ekoloških proizvoda u Njemačkoj bila bi profitabilna. Njemački potrošači koji preferiraju ekološke proizvode su dobro upoznati s Hrvatskom i s tipom hrane i proizvoda po kojima je Hrvatska poznata. Uvoz hrvatskih ekoloških proizvoda bi trebao biti dogovaran na višoj upravljačkoj razini (razini donositelja odluka) unutar trgovačkih lanaca, jer ulazak hrvatskih ekoloških proizvoda, za sada, u te trgovačke lance u Hrvatskoj se, uglavnom, komunicira na nižoj upravljačkoj razini, najčešće preko referenata prodaje. Ovo je jedan od razloga zašto je hrvatskim ekološkim proizvođačima proces ulaska u velike trgovačke lance sa svojim proizvodima iznimno spor i zahtjevan.

Info

BurzaHrane

www.burzahrane.hr

Kako je spomenuto i ranije u ovom izvještaju, u 2020. godini trgovina hrvatskih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda sa zemljama EU-a rezultirala je u deficitu, ponajviše u mesu, mliječnim proizvodima, jajima, medu, voću i orašastim plodovima. Ova situacija mogla bi se iskoristiti kao prilika za ulazak njemačkih kompanija na hrvatsko tržište. Prilikom izrade SWOT analize za ovaj izvještaj, nekoliko intervjuiranih ekoloških proizvođača je navelo da imaju problem s prodajom svježih proizvoda zbog kratkog roka trajanja proizvoda. Većina ovih proizvoda se dalje prerađuje, ali sirovina i svježi proizvodi ostaju neprodani. Najbitnija stvar u ovom slučaju je stupiti u kontakt s ekološkim proizvođačima, bilo putem njihovih vlastitih internetskih stranica ili društvenih mreža, bilo putem udruga i drugih neformalnih grupa čiji su članovi. Model zadrugarstva kao medija koji bi povezivao hrvatske ekološke proizvođače i njemačke kompanije još je teško zamisliv, jer ova niša zahtijeva još puno rada, rezultata i održivosti u Hrvatskoj.

Sukladno dokumentu Komunikacija Europske komisije o Akcijskom planu za razvoj ekološkog sektora, jedna navedena mjera pokazuje veliki potencijal olakšanog ulaska njemačkih kompanija na hrvatsko tržište. Mjera **1.5. Poboljšanje sljedivosti** poticati će stvaranje baze subjekata uključenih u proizvodnju, distribuciju i stavljanje ekoloških proizvoda na tržište EU-a. Ovaj tip informacija bi trebao biti centraliziran u vidu jedinstvene baze u cijeloj EU-u i na taj način bi bio dostupan različitim zainteresiranim subjektima u području ekološke poljoprivrede.

Pravni okvir

Prvi zakon kojim je reguliran ekološki uzgoj u Hrvatskoj – Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, donesen je 2001. godine (Narodne novine br.12 / 2001). Godine 2010. zamijenjen je Zakonom o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (Narodne novine broj 139 / 2010). Njime je zabranjena uporaba izraza “organski”, “ekološki”, “biološki” ili njihovih kratica kao što su “bio” i “eko” za označavanje i promociju proizvoda koji nisu proizvedeni u skladu s navedenim Zakonom. Ulaskom Hrvatske u EU 2013. ekološka proizvodnja regulirana je u skladu s propisima EU-a.

Obvezno prijelazno razdoblje za ekološku proizvodnju u uzgoju bilja i proizvodnji biljnih proizvoda traje dvije godine, a za višegodišnje nasade tri godine uz mogućnost skraćivanja prijelaznog razdoblja. Ekološki uzgoj u Hrvatskoj dodatno je reguliran Zakonom o

Slika 17: Proizvođač ekološkog češnjaka na Seljačkoj tržnici u Zadru

poljoprivredi (Narodne novine br. 118 / 18, 42 / 20, 127 / 20, 52 / 21) i to Poglavljem IV. „Ekološka proizvodnja“ Glave VII. Članak 102. propisuje da pravne i fizičke osobe koje se bave ekološkom proizvodnjom, preradom, prometom, uvozom i izvozom ekoloških proizvoda moraju biti upisane u Upisnik ekoloških subjekata. Upis se vrši temeljem zahtjeva podnesenog Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Popisu ekoloških subjekata moguće je pristupiti putem mrežne stranice Ministarstva poljoprivrede u obliku Excel tablice. ([↗](#))

Slika 18: Hrvatska nacionalna oznaka za ekološki proizvod (može se koristiti i u crno-bijeloj varijanti).

- 6 Jedna od predloženih mjera u Nacionalnom akcijskom planu razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030. (koji je stavljen na javno savjetovanje u svibnju 2022.) je obvezna uporaba hrvatske oznake na ekološkim proizvodima kako bi se osigurala veća prepoznatljivost domaćih ekoloških proizvoda na tržištu. ([↗](#))
- 7 Vidi Pravilnik o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (Narodne novine br. 19/2016) ([↗](#))

Kontrolna tijela i područja njihovih ovlaštenja (2022.)

	Sirovi ili neprerađeni poljoprivredni proizvodi	Sirovi ili neprerađeni poljoprivredni proizvodi ⁸	Sirovi ili neprerađeni poljoprivredni proizvodi ⁹	Sirovi ili neprerađeni poljoprivredni proizvodi ¹⁰	Sirovi ili neprerađeni poljoprivredni proizvodi ¹¹	Prerađeni poljoprivredni proizvodi namijenjeni da se koriste kao hrana	Hrana za životinje	Hrana za životinje (neprerađena)	Hrana za životinje (prerađena, neprerađena)	Vegetativni reprodukcijски materijal i sjeme za uzgoj
BIOINSPEKT d.o.o. HR-EKO-01										
ZADRUGA AGRIBIOCERT HR-EKO-03										
BIOTECHNICON PODUZETNIČKI CENTAR d.o.o. HR-EKO-04										
HRVATSKE ŠUME d.o.o. HR-EKO-05										
TRGO-INVEST d.o.o. HR-EKO-06										
BIO GARANTIE d.o.o. HR-EKO-07										
BUREAU VERITAS d.o.o. HR-EKO-08										
EUROTALUS d.o.o. HR-EKO-09										
EKO RAZVOJ d.o.o. HR-EKO-10										
NASTAVNI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Dr. Andrija Štampar HR-EKO-11										
BIOTER d.o.o. HR-EKO-12										
MAREKO d.o.o. HR-EKO-13										
PROMO EKO d.o.o. HR-EKO-14										
EKOPLANT j.d.o.o. HR-EKO-15										

Slika 19: Kontrolna tijela i područja njihovih ovlaštenja (2022.).

-
- 8 biljna proizvodnja
 - 9 biljna proizvodnja, stočarska proizvodnja
 - 10 biljna proizvodnja, stočarska proizvodnja, proizvodnja životinja akvakulture
 - 11 biljna proizvodnja, proizvodnja morskih algi, stočarska proizvodnja, proizvodnja životinja akvakulture

Da bi bio upisan kao ekološki proizvođač, proizvođač mora uspješno obaviti prvu kontrolu koju provode kontrolna tijela ovlaštena od strane Ministarstva poljoprivrede, a naknadnu kontrolu ovlaštena kontrolna tijela moraju provoditi najmanje jednom godišnje. Popis ovlaštenih kontrolnih tijela, trenutačno njih 14, objavljen je na stranicama Ministarstva poljoprivrede. ([L](#))

Označavanje

Poljoprivrednici smiju koristiti EU znak za ekološki proizvod tek nakon uspješnog završetka prijelaznog razdoblja, dok proizvodi u prijelaznom razdoblju moraju biti i označeni kao takvi. Po završetku prijelaznog razdoblja, proizvodi se označavaju tzv. "Euro-listom" i kodnim brojem, dok je dodavanje nacionalne oznake opcionalno. Oblik hrvatskog kodnog broja koji se koristi uz EU eko znak je HR-EKO-00 gdje nule označavaju referentni broj kontrolnog tijela počevši od 01.

Potpore EU-a i nacionalne potpore

Po podacima objavljenim u **Godišnjem izvješću o stanju poljoprivrede u 2020.**, ukupna sredstva osigurana za provedbu Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. iznosila su više od 2,3 milijarde eura, od čega je ulaganje EU-a iznosilo više od 2 milijarde eura. Od početka provedbe Programa do kraja 2020. godine odobreno je više od 2,1 milijarda eura

Podmjera M11.1. – Plaćanja za prijelaz na ekološke prakse i metode

Oranice		EUR 347,78 / ha
Višegodišnji nasadi	Lijeska	EUR 750,74 / ha
	Orah	EUR 461,36 / ha
	Ostalo	EUR 868,18 / ha
Povrće		EUR 576,94 / ha
Trajni travnjaci		EUR 309,94 / ha

Slika 20: Podmjera M11.1. Plaćanja za prijelaz na ekološke prakse i metode

Podmjera M11.2 – Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksi i metoda

Oranice		EUR 289,82 / ha
Višegodišnji nasadi	Lijeska	EUR 625,62 / ha
	Orah	EUR 384,47 / ha
	Ostalo	EUR 723,48 / ha
Povrće		EUR 480,78 / ha
Trajni travnjaci		EUR 258,28 / ha

Slika 21: Podmjera M11.2 Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksi i metoda

javni sredstava (91 % ukupno raspoloživih sredstava), a isplaćeno više od 1,4 milijarde eura (62 % ukupno raspoloživih sredstava). Od toga je za Mjeru 11 - Ekološki uzgoj ukupno izdvojeno oko 185,39 milijuna eura, a ugovoreno i isplaćeno 140,87 milijuna eura (76 % ukupno dodijeljenih sredstava za ovu mjeru). Ova mjera se sastoji od dvije podmjere: M11.1. Plaćanja za prijelaz na ekološke prakse i metode i M11.2. Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksi i metoda. Za prijelaz na ekološke prakse i metode od početka provedbe do kraja 2020. isplaćeno je ukupno 69,3 milijuna eura, dok je u istom razdoblju za održavanje ekoloških praksi i metoda isplaćeno ukupno 71,5 milijuna eura.

U Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. potpora je definirana kao naknada korisniku za gubitak prihoda i dodatne troškove koji nastaju kao rezultat ispunjavanja posebnih uvjeta koji prelaze minimalne propisane uvjete. Isplaćuje se u obliku godišnjeg plaćanja po hektaru.

Plaćanja u prijelaznom razdoblju su veća jer se tako nadoknađuje to što proizvođač mora poštovati sva pravila ekološke proizvodnje, pri čemu proizvodi iz prijelaznog razdoblja ne mogu ostvariti cijene ekoloških proizvoda.

Kako stoji u Strategiji poljoprivrede do 2030., Hrvatskoj će u razdoblju od 2021. do 2027. iz proračuna EU-a biti na raspolaganju približno 5 milijarda eura, od čega približno 2,5 milijarda za izravna plaćanja i 2,1 milijarda za ruralni razvoj. Tome se dodaje i oko 200 milijuna eura za oporavak ruralnog razvoja iz programa za oporavak gospodarstva EU-a pogođenog posljedicama COVID krize.

Tržište ekoloških proizvoda u Hrvatskoj

Geografski položaj Hrvatske i pristup prirodnim resursima potrebnih za razvoj ekološke poljoprivrede, postavili su Hrvatsku kao jednu od zemalja čije površine pod ekološkom poljoprivredom rastu brže nego prosjek EU-a. Još jedna prednost leži u činjenici da su cijene poljoprivrednih zemljišta i općenito resursa potrebnih za ekološku proizvodnju i dalje niži nego u drugim zemljama EU-a.

Tržište ekoloških proizvoda

Ne postoji službena statistika o prodaji ekoloških poljoprivrednih proizvoda u Hrvatskoj. No za potrebe izrade **Nacionalnog akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030.** (koji je u svibnju 2022. godine stavljen na javno savjetovanje) provedena je anketa u kojoj je sudjelovalo 1.553 ispitanika koji se bave ekološkom proizvodnjom. Po tom istraživanju najkorišteniji kanal prodaje bila je prodaja na gospodarstvu, zatim slijede društvene mreže i prodaja od vrata do vrata, dok je prodaja na tržnicama i putem internetskih trgovina izjednačena. Trgovački lanci bili su najmanje korišteni kanali prodaje. Do sličnih smo rezultata došli u sklopu vlastite SWOT analize provedene za potrebe ovog izvješća.

Budući da je EU zajedničko tržište, ne vodi se evidencija o uvozu ekoloških proizvoda iz drugih država članica, a Carinska uprava Ministarstva financija vodi podatke samo o uvozu ekoloških proizvoda iz trećih

zemalja. Ne vodi se ni evidencija o izvozu ekoloških proizvoda iz Hrvatske u treće zemlje, već samo o ukupnom izvozu hrvatskih poljoprivrednih proizvoda.

Slika 22: Specijalizirana trgovina ekološkim proizvodima Tvornica zdrave hrane, Zadar

Podatci analizirani za potrebe izrade **Nacionalnog akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030.** pokazuju da je ukupna vrijednost uvoza iz trećih zemalja između 2015. i 2020. godine iznosila 5,3 milijuna eura od čega se čak 38,9 % odnosi na proizvode u kategoriji „smrznuto voće, sušeno voće, voćne kaše, džem“, a zatim „bilje i sušeno bilje“ koji doprinose s 12 %. Ostale kategorije uvezenih ekoloških proizvoda su dodatci prehrani, masti i ulja, pića i koncentрати, svježe voće, šećeri, sirupi, med, paste. Zemlje s najvećim udjelom izvoza u Hrvatsku su Srbija (28 %), Turska (11 %) i SAD (10 %).

Nema ni statističkih podataka o potrošnji ekoloških proizvoda u Hrvatskoj. Za potrebe izrade **Nacionalnog akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030.** provedeno je istraživanje na 593 kupaca pri čemu su oko dvije trećine ispitanika bili stanovnici urbanih sredina u dobi od 18 do 50 godina. Njih 38,95 % kupuje uglavnom ekološke proizvode dok samo 1,52 % kupuje isključivo ekološke proizvode; 59,53 % ih preferira proizvode iz konvencionalnog uzgoja, pri čemu je najčešći razlog niža cijena (65,4 %), a zatim nepovjerenje da su ekološki proizvodi doista proizvedeni na drukčiji način (47,3 %).

Slika 23: Sajam ekoloških proizvoda, Opatija

Ispitanici koji preferiraju ekološke proizvode najčešće kupuju neprerađene biljne proizvode (223), pčelinje proizvode (177) i svježe životinjske proizvode (161) iz ekološkog uzgoja; zatim prerađevine životinjskog i biljnog porijekla, samoniklo bilje, gljive i proizvode akvakulture, žitarice, orašaste plodove i sušeno voće, brašno i

tjesteninu, te tofu i kozmetiku. Kupci konvencionalnih proizvoda izjavili su da bi, kada bi se odlučili za ekološki proizvod, bili zainteresirani za biljne proizvode kao što su voće, povrće i ljekovito bilje (326), svježe životinjske proizvode (273), pčelinje proizvode (211) i rjeđe orašaste plodove, te brašno, odjeću, obuću i tkanine od ekološki uzgojenih materijala.

Po ovom istraživanju, kupci koji preferiraju ekološke proizvode najčešće ih proizvode na vlastitom gospodarstvu ili kupuju izravno na tuđem gospodarstvu (160) i na tržnicama (153), dok 123 kupaca kupuje ekološke proizvode u specijaliziranim trgovinama, a samo 64 putem internetskih trgovina. Ostali spomenuti načini kupnje su izravno od proizvođača, putem grupa solidarne razmjene, na eko tržnici u Puli te na eko sajmovima ili specijaliziranim sajmovima zdravlja.

Velik broj ispitanika (203) kao razlog za kupnju ekoloških proizvoda navodi poticanje lokalne proizvodnje, a među ostalim najčešćim motivima su kvaliteta proizvoda (196), dostupnost/blizina proizvoda (71), prihvatljiva cijena (50) i akcijska cijena (32), dok manji utjecaj ima trgovačka marka (7).

Razina prihoda i razina zaposlenosti ispitanika koji preferiraju ekološke proizvode i onih koji preferiraju konvencionalne su podjednaki, a u obje skupine najčešći je broj članova kućanstva od 3 do 5. Relevantno je navesti da je najveći broj ispitanika (u obje skupine) iz Grada Zagreba i Zagrebačke županije, odnosno iz županija s najvećom prosječnom plaćom u Hrvatskoj; 40 % kupaca ekoloških proizvoda izjavilo je da bi za ekološki proizvod bili spremni izdvojiti do 15 % više od prosječne cijene, dok bi njih 36,2 % bilo spremno izdvojiti do 30 % više od prosječne cijene.

Visoko obrazovne institucije, kao i kontrolna tijela, imaju svoje laboratorije ili rade s akreditiranim laboratorijima koji provode različita ispitivanja za potrebe ekološke poljoprivrede. (↗)

Visoko obrazovne institucije, kao i kontrolna tijela, imaju svoje laboratorije ili rade s akreditiranim laboratorijima koji provode različita ispitivanja za potrebe ekološke poljoprivrede:

Poljoprivreda ili jedno od njenih područja može se studirati na devet visoko obrazovnih javnih institucija u Hrvatskoj: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Zadru, Veleučilište „Marko Marulić“ u Kninu, Veleučilište u Požegi, Veleučilište u Rijeci, Sveučilište u Slavonskom Brodu i Visoko gospodarsko učilište u Križevcima. Njih pet je razvilo preddiplomske i diplomske studijske programe iz područja ekološke poljoprivrede.

Istraživanje i edukacija

IRES

Institut za istraživanje i razvoj održivih ekosustava – jedna od aktivnosti kojom se bave je ekološka poljoprivreda: proizvodnja ekološki čiste, zdravstveno kvalitetne, visoko vrijedne hrane. Tijekom proizvodnog procesa koriste se prirodni načini suzbijanja štetnih mikroorganizama, životinja i korova kao i tretiranje (poboljšavanje kvalitete) tla korištenjem komposta umjesto mineralnih gnojiva.

www.ires.hr

Institut za poljoprivredu i turizam – Poreč

Glavna aktivnost je istraživanje u području biotehničkih i društvenih znanosti. U sklopu instituta djeluje laboratorij za tlo, biljke i vodu koji obavlja analize tla u svrhu praćenja plodnosti vinograda, voćnjaka ili povrtnjaka radi pravilnog korištenja gnojiva i postizanja odgovarajućeg prinosa. Pedološke analize (analize tla) se mogu koristiti i za ostvarivanje prava na poticaj u integriranim i ekološkim sustavima biljne proizvodnje.

www.iptpo.hr

Institut za jadranske kulture i melioraciju krša – Split

Znanstveno-istraživačka aktivnost instituta uključuje osnovna i primijenjena razvojna istraživanja na području poljoprivrede, prehrambene tehnologije i šumarstva. Jedna od znanstvenih i stručnih aktivnosti instituta je razvoj i testiranje tehnologija proizvodnje, od konvencionalne do ekološke, u skladu sa specifičnim ekološkim i socioekonomskim uvjetima jadranske regije sa ciljem isticanja i povećavanja konkurentnosti.

www.krs.hr

Bc Institut Zagreb

Bc Institut za oplemenjivanje i proizvodnju bilja Zagreb sjemenarska je tvrtka s vlastitim oplemenjivačkim programima najvažnijih poljoprivrednih kultura. Tvrtka je okrenuta tržištu u Hrvatskoj i inozemstvu kroz proizvodnju, doradu i prodaju vlastitih hibrida i sorti.

www.bc-institut.hr

Poljoprivredni institut Osijek

Poljoprivredni institut Osijek je javni znanstveni institut iz znanstvenog područja biotehničkih znanosti koji znanstveno-istraživačkim radom i pronalaženjem inovativnih rješenja doprinosi razvoju i unaprjeđenju znanosti (biljne znanosti) i poljoprivredne proizvodnje.

www.poljinos.hr

Visoko obrazovne institucije

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

- Trogodišnji preddiplomski studijski program Ekološka poljoprivreda
- Dvogodišnji diplomski studijski program Ekološka poljoprivreda i agroturizam

www.agr.unizg.hr

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

- Dvogodišnji diplomski sveučilišni studijski program Ekološka poljoprivreda

www.fazos.unios.hr

Sveučilište u Zadru, Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu

- Trogodišnji preddiplomski studijski program Primijenjena ekologija u poljoprivredi

www.unizd.hr

Sveučilište u Slavonskom Brodu

- Dvogodišnji specijalistički diplomski stručni studijski program Ekološka poljoprivreda i ruralni razvoj

www.ibm.unisb.hr

Visoko gospodarsko učilište u Križevcima

- Dvogodišnji specijalistički diplomski stručni studijski program Poljoprivreda – Održiva i ekološka poljoprivreda

www.vguk.hr

Neformalno obrazovanje

Ministarstvo poljoprivrede Uprava za stručnu podršku razvoju poljoprivrede

- Besplatni tečajevi za poljoprivrednike iz područja ekološke poljoprivrede

www.savjetodavna.hr

Centar dr. Rudolfa Steinera

- Tečajevi iz područja biodinamičke poljoprivrede

www.centar-rudolf-steiner.com

Potpota donatora i intervjui s relevantnim dionicima u području ekološke poljoprivrede

Za potrebe ovog izvještaja provedena su dva intervjua: s gđom Iris Beneš, iz Brodskog ekološkog društva – BED i s gđom Sunčanom Pešak, programskom koordinatoricom Hrvatskog saveza udruga ekoloških proizvođača. Zaključeno je da nema drugih značajnijih potpora za ekološku poljoprivredu u Hrvatskoj izuzev onih koje dolaze iz nacionalnih izvora financiranja, dok županijske potpore za ekološke poljoprivrednike i dalje nisu dostatne.

Gđa Pešak je, također naglasila: „U našoj državi, ekološki proizvođači su uglavnom mali i srednji poduzetnici i nisu povezani, tako da je problem s izvozom do sada uvijek bila količina proizvoda. Nema dovoljno domaćih ekoloških proizvoda koji bi opskrbljivali trgovine u Hrvatskoj, a kamoli za izvoz. Ali, uzevši u obzir da je tržište relativno maleno, sigurno bi imalo smisla ujediniti proizvođače i iskoristiti te mogućnosti.“

Za potrebe ovog izvještaja pripremljena su dva online upitnika i podijeljena relevantnim dionicima u području ekološke poljoprivrede. Prvi online upitnik je pripremljen za ekološke proizvođače kao krajnje korisnike i podijeljen im je raznim kanalima; putem e-maila samim proizvođačima, putem formalnih i neformalnih organizacija u ekološkom sektoru i putem kontrolnih tijela koji su upitnik prosljedili svojim klijentima, tj. ekološkim proizvođačima. Glavni cilj upitnika bio je saznati koje poljoprivredne kulture se uzgajaju i koji su krajnji proizvodi, koje prodajne kanale ekološki proizvođači koriste za svoje proizvode i kolika im je motivacija za uključiti se u trgovinu sa članicama EU-a i potencijalne prepreke koje vide u tome. Prikupili smo 20 odgovora, od kojih je 14 ostavilo svoj kontakt za intervju putem telefona. Telefonski intervjui su bili razrađeniji oblik upitnika s pitanjima koji i korišteni su u izradi SWOT analize, ali i za dobivanje više informacija o suradnji s trgovačkim lancima i specijaliziranim trgovinama u Hrvatskoj, o suradnji s formalnim i neformalnim grupama u području ekološke poljoprivrede kao i s ministarstvom i

agencijama te mogućnostima uključivanja u trgovinu sa članicama EU-a.

Ekološki proizvodi uključuju svježe voće i to ponajviše bobičasto voće (borovnice, jagode, kupine, aroniju i sibirsku borovnicu), povrće, orašaste plodove i njihove

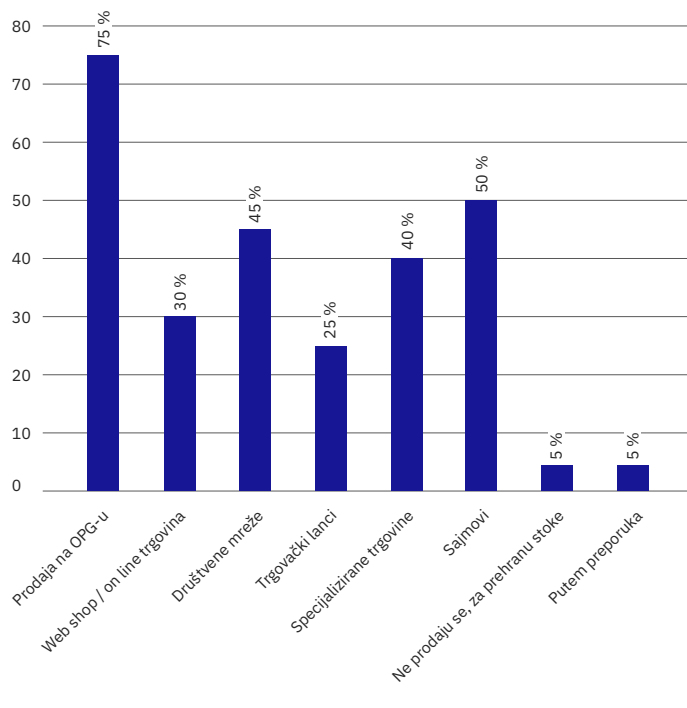
Slika 24: Ekološke borovnice, OPG Bučević, Podstrana, Splitsko-dalmatinska županija

procesuirane proizvode (sokovi, prahovi i marmelade), med, sir, vino i maslinovo ulje. Ekološki proizvođači su mogli izabrati više od jednog prodajnog kanala unutar online upitnika. Najčešći prodajni kanal je direktna prodaja na OPG-u za 75 % ekoloških proizvođača (Slika 25.). Većina ekoloških proizvođača su male obiteljske farme koje imaju svoje vjerne kupce ili prodaju svoje proizvode putem preporuke. Većina njih nema dobro iskustvo s trgovačkim lancima jer je iznimno teško ući na tržište velikih kompanija. U praksi, proces je jako skup i administrativno zahtjevan. Nadalje, proizvode koji ekološki proizvođači nude su sezonskog karaktera i ne doprinose značajno dnevnom prometu i to je jedan od razloga zašto veći trgovački lanci ne vide u tome profitabilnost. Nekoliko dobrih primjera koji su uspjeli dogovoriti suradnju sa Sparom i Lidlom rekli su nam da su se morali posvetiti komunikaciji s trgovačkim lancima i pristati na uvjete koji su im bili ponuđeni. Iznimke su male, lokalne trgovine koje prodaju konvencionalne i

ekološke proizvode. U tim trgovinama prodavači se više angažiraju oko promocije samih proizvoda.

Većina intervjuiranih ekoloških proizvođača su trenutno članovi formalne i/ili neformalne organizacije koja se bavi ekološkom proizvodnjom (uglavnom udruge i grupe

Prodajni kanali za ekološke proizvođače (2022. | %)

Slika 25: Prodajni kanali za ekološke proizvođače

solidarne razmjene). Ove organizacije i grupe pomažu im u promociji i prodaji njihovih proizvoda na lokalnim sajmovima i u prijenosu znanja. Drugi oblici formalnih organizacija, kao zadruge, pokazali su se manje uspješni. Poljoprivrednici su ili bili ili su još uvijek članovi zadruga, ali su imali loša iskustva, jer zadruge nisu ispunile svoju primarnu funkciju. Ideja zadrugarstva je okupiti mala obiteljska poljoprivredna gospodarstva i pomoći im u distribuciji i marketingu njihovih proizvoda, dok poljoprivrednici rade na uzgoju i proizvodnji svojih proizvoda. Ova je podrška na žalost izostala, jer nedostaje čvrstog i trajnog vodstva u zadrugama koje bi omogućilo održivost i donijelo rezultate proizvodima malih poljoprivrednika. U Hrvatskoj koncept zadrugarstva ima negativnu konotaciju, jer predstavlja nasljeđe iz prošlog, jugoslavenskog socijalističkog sustava i ljudi su prema njemu nepovjerljivi. Nedostatak komunikacije i povjerenja među samim poljoprivrednicima za udruživanje u zadrugu je, također problem, čak i kada postoje inicijative izvan granica Republike Hrvatske koje imaju potrebe za njihovim proizvodima.

Komunikacija s Ministarstvom poljoprivrede i lokalnim agencijama je zadovoljavajuća, ali prestaje najčešće s prijenosom znanja. Ekološki proizvođači vjeruju da treba biti više potpore za male poljoprivrednike na nacionalnoj razini i da treba napraviti jasnu razliku između ekološke poljoprivrede i prehrambene industrije, kako u legislativi tako i u potrebnoj administraciji prilikom prodaje i distribucije proizvoda.

Mnogi ekološki proizvođači imali su odlična iskustva sa stranim turistima koji su bili voljni platiti i više za ekološki proizvod. Hrvatska je turistička zemlja i ekološki poljoprivrednici vide potencijal u tome, ali za trgovinu unutar EU-a, turizam sam nije dovoljan.

Svi intervjuirani ekološki proizvođači su zainteresirani za trgovinu unutar EU-a, ali ne znaju kako i na koji način krenuti u nju. Najveći problem vide u pronalasku zainteresiranih kupaca i u količini proizvoda koju imaju za ponuditi. Proizvođači su upoznati s međunarodnim sajmovima ekološke hrane kao što je BioFach u Njemačkoj i imali su iskustva sa zainteresiranim kupcima na sajmu. Na žalost, komunikacija nije nastavljena nakon sajma. Količina proizvoda je drugi problem, jer čak i u slučaju da se komunikacija nastavila, proizvođači nemaju dovoljnu količinu proizvoda za trgovinu unutar EU-a. Jedini potencijal za prodaju svojih proizvoda vide u udruživanju s drugim poljoprivrednicima u zadruge. No s druge strane, to zahtijeva vrijeme i posvećenost obvezama u zadrugi i transparentnu komunikaciju u oba smjera, s kupcima i s lokalnim poljoprivrednicima.

U okviru istraživanja dobili smo zanimljiv komentar koji se odnosi na prijelaz s ekološke poljoprivrede na biodinamičku poljoprivredu. Kod intervjuiranih subjekata bilo je nekoliko upita kupaca iz zemalja članica EU-a za proizvode koji se proizvode putem biodinamičke poljoprivrede. Čini se da je potražnja za takvim proizvodima veća nego za ekološke poljoprivredne proizvode. Kupci su spremni platiti i više za proizvode biodinamičke poljoprivrede.

Drugi online upitnik je pripremljen za trgovačke lance i specijalizirane trgovine (i fizičke i internetske trgovine) koji prodaju ekološke proizvode. Upitnik je poslan na više od 30 e-adresa, tj. svim poznatim trgovinama koje prodaju ekološke proizvode u Hrvatskoj. Cilj upitnika bio je dobiti informacije o tipu ekoloških proizvoda koji se prodaju u tim trgovinama i koji je omjer između hrvatskih i uvezenih (stranih proizvoda iz drugih zemalja, EU-a i ostale zemlje) ekoloških proizvoda. Na žalost, niti jedna trgovina nam nije odgovorila na upitnik. U telefonskim razgovorima s ekološkim proizvođačima saznali smo da je jako teško zadovoljiti uvjete za prodaju ekoloških proizvoda koje veliki trgovački lanci postavljaju

lokalnim proizvođačima. Veliki trgovački lanci i specijalizirane trgovine, na žalost, prodaju više stranih ekoloških proizvoda i to po nižoj cijeni od hrvatskih ekoloških proizvoda. Primjeri pozitivne prakse su manje, lokalne trgovine koje prodaju i konvencionalne i ekološke proizvode, kao trgovina **Mrkvica** i specijalizirane internetske trgovine koje promoviraju konvencionalne i ekološke proizvode.

Uspješno oživljavanje proizvoda od smokve

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo **Šinjinorina smokva** je odnedavno ponosni nositelj Zelene medalje za najboljeg eko-proizvođača. Na taj način je gđa Sandra Babac, proizvođačica pekmeza od svježih smokava čiji je slogan „Samo jedan sastojak!“, postala prva nositeljica Zelene medalje u Hrvatskoj. Uspjeh nije došao preko noći. Ne samo da gđa Sandra Babac od 2004. godine proizvodi vrhunske i nagrađivane ekološke proizvode, kao što su smokva, maraška, dunja, borovnica i šljiva te pekmez od mandarina, već je osnovala i dugi niz godina organizirala Festival smokvi u Zadru (2007. - 2017.).

Na Festivalu su bili predstavljeni razni proizvodi od smokve, slatki i slani, likeri i rakije, uključujući i kolač od smokve, poznati smokvenjak. Ovaj kolač koji se radi od suhih smokvi se i dalje proizvodi i dio je trpeze na raznim svečanostima u Dalmaciji.

Inspirirani smokvom, mnogi umjetnici su doprinijeli Festivalu kreiranjem haljina, suknji, slika i fotografija. Antonija Gospić, poznata lokalna dizajnerica nakita i puhačica stakla napravila je ograničenu kolekciju prstenja sa smokvom kao glavnim motivom.

Info

Mrkvica

www.ducan-mrkvica.hr

Specijalizirane internet stranice (npr.)

www.bioplanet.hr/trgovina-organskih-proizvoda

www.annapurna.hr

www.uberiovo.hr

Slika 26: Sandra Babac

Slika 27: Pekmez „Šinjinorina smokva“

Drugi važni dionici u ekološkoj proizvodnji – Institucije u ekološkoj poljoprivredi i ekološkom sustavu kontrole

Ministarstvo poljoprivrede

Kao nadležno tijelo, Ministarstvo poljoprivrede dodjeljuje nadležnost kontrolnim tijelima te vodi popis subjekata u ekološkoj poljoprivredi. Uprava za poljoprivredno zemljište, biljnu proizvodnju i tržište – Služba za ekološku proizvodnju je odgovorna za ekološku poljoprivredu. Ministarstvo, također dodjeljuje potpore u području ekološke poljoprivrede.

www.poljoprivreda.gov.hr

Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

Agencija, kao specijalizirana javna ustanova, pruža stručnu i znanstvenu potporu Ministarstvu poljoprivrede te aktivno sudjeluje u provođenju službenih kontrola i drugih aktivnosti sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, također surađuje s institutima i laboratorijima. Agencija je nacionalna kontaktna točka Europske agencije za sigurnost hrane (EFSA).

www.hapih.hr

Hrvatski savez udruga ekoloških proizvođača

HSEP je krovna udruga ekoloških proizvođača koja okuplja 11 lokalnih organizacija ekoloških proizvođača iz cijele Hrvatske s 200-tinjak članova ekoloških proizvođača.

www.hsep.hr

Hrvatska poljoprivredna komora

www.komora.hr

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Agencija upisuje poljoprivrednike u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji putem dostavljene prijave. U koordinaciji s Ministarstvom poljoprivrede provodi mjere Zajedničke poljoprivredne politike i Zajedničke ribarstvene politike koje se financiraju iz državnog proračuna Republike Hrvatske i proračuna Europske unije.

www.apprrr.hr

Državni inspektorat Republike Hrvatske

Sektor za nadzor poljoprivrede i fitosanitarni nadzor provodi: službene kontrole ekološke proizvodnje, označavanje ekoloških proizvoda i uzimanje uzoraka te inspeksijski nadzor ovlaštenih kontrolnih tijela za stručnu kontrolu u ekološkoj proizvodnji i u proizvodnji i na tržištu.

www.dirh.gov.hr

Agroklub

Agroklub je specijalizirani internetski portal koji pokriva teme vezane za poljoprivrednu proizvodnju i prehrambenu industriju u regiji, uključujući i ekološku proizvodnju.

www.agroklub.com

Ekološki sajmovi

Jedan od najdugovječnijih eko sajmova u Hrvatskoj organizira Udruga **Žmergo**. Riječ je o Ekološkom sajmu Opatija (ESO) koji je mala eko tržnica gdje isključivo certificirani proizvođači smiju izlagati svoje proizvode. Udruga Žmergo je intervjuirana za potrebe ovog izvještaja i izjavili su kako imaju namjere postati centar

koji bi okupljao domaće ekološke proizvode i organizirao dostavu u zemlje EU-a. Najveći ekološki sajam u Hrvatskoj je **ZeGeVege** koji se organizira svake godine u rujnu u Zagrebu na Trgu bana Jelačića i traje tri dana.

Veliki broj sajmova i festivala u Hrvatskoj održava se tijekom cijele godine, na kojima certificirani proizvođači izlažu i prodaju svoje proizvode. Popis je dostupan na specijaliziranom novinskom portalu Agroklub ([↗](#)).

ESO – Ekološki sajam Opatija (mala eko tržnica)

- Organizacija: Udruga Žmergo
- Lokacija: Opatija

www.zmergo.hr

Eko sajam u Čazmi

- Organizacija: Udruga Eko Čazma
- Lokacija: Čazma

EKO Pazarić

- Organizacija: Udruga ekoloških proizvođača Dalmacije
- Lokacija: Split

ZeGeVege

- Organizacija: Udruga za prava i zaštitu životinja te promicanje veganstva Prijatelji životinja
- Lokacija: Zagreb

www.zegevege.com/?lang=hr

Eko Fjera

- Organizacija: Udruga ekoloških proizvođača Dalmacije
- Lokacija: Split

www.dalmacijaeko.hr

Specijalizirane i online trgovine

Garden

- 5 trgovina: 4 u Zagrebu i 1 u Rijeci, kao i internetska trgovina
- Ekološki proizvodi, uglavnom strani proizvođači

www.garden.hr

Greencajg

- Trgovina u Zagrebu
- Veliki izbor povrća, voća, žitarica, ulja, kozmetike

www.greencajg.hr

Tvornica zdrave hrane

- Trgovine u Zagrebu, Varaždinu, Rijeci, Puli, Splitu, Zadru, kao i internetska trgovina
- Proizvodi uglavnom od stranih proizvođača (također imaju vino i pivo iz ekološke proizvodnje)

www.tvornicazdravehrane.com

Biolindo

- Internetska trgovina veganskih, ekoloških, prihvatljivih za okoliš i biorazgradivih proizvoda za pranje i čišćenje

www.biolindo.hr

Fino.hr

- Trgovina u Zagrebu
- Internetska trgovina

www.fino.hr

Annapurna

- Internetska trgovina
- Domaći, ekološki proizvodi na bazi pšenice i soje

www.annapurna.hr

Zdravi dućan

- Trgovina u Rijeci, internetska trgovina
- Dio proizvoda se prodaje rinfuzno i pakiraju se u papirnatu ambalažu, ali potiču kupce da donesu svoje staklenke, papirnatu vrećicu, posudice, itd.

www.zdravi-ducen.hr

Bio Planet

- Ekološki lanac trgovina u Splitu
- Certificirani ekološki, veganski, vegetarijanski i proizvodi bez glutena

www.bioplanet.hr

Mrkvica

- 3 trgovine u Zagrebu, internetska trgovina
- Hrana od malih lokalnih poljoprivrednika, neki od njih posjeduju ekološki certifikat

www.ducan-mrkvica.hr

Bio&Bio

- 12 trgovina u Zagrebu, 3 trgovine u Splitu, 2 trgovine u Zadru, i 1 trgovina u Rijeci, Osijeku, Puli, Varaždinu i Dubrovniku
- Internetska trgovina
- Uglavnom strane marke ali i ekološki proizvodi hrvatskih proizvođača

www.biobio.hr

Priroda i društvo

- Trgovina u Zagrebu, internetska trgovina
- Certificirani ekološki proizvodi, proizvodi bez glutena, prirodni nadomjestci prehrani, proizvodi za njegu lica i tijela, kruh i peciva, proizvodi za kućne potrepštine

www.prirodaidrustvo.hr

Žitnica zdrave hrane

- Specijalizirane trgovine u Varaždinu za distribuciju i prodaju zdrave hrane, veliki izbor svih tipova žitarica i proizvoda od žita, sjemenki i mahunarki iz cijelog svijeta
- Veleprodaja, maloprodaja, internetska trgovina

www.zitnica.hr/oznaka-proizvoda/ekoloski-proizvod

Uberi ovo

- Internetska trgovina

www.uberiovo.hr

Burza hrane

- Specijalizirani internetski portal koji povezuje kupce iz Hrvatske, Slovenije, Njemačke, Austrije i EU-a. Ekološki proizvođači sa svojim proizvodima mogu reklamirati i prodavati svoje proizvode putem portala.

www.burzahrane.hr

Trgovački lanci

Najveći supermarketi i drogerije razvili su svoje vlastite marke pod kojima prodaju ekološke prehrambene proizvode. Lanac trgovina namirnicama **Tommy**, s 217 trgovina u Hrvatskoj, razvio je posebni odjel pod

nazivom „Zdravi kutak“, također dostupan i u internetskoj trgovini, gdje se uz ostale proizvode nalaze i ekološki proizvodi. (↪) Bitno je naglasiti, da izuzev **Konzuma**, svi ostali veliki trgovački lanci koji imaju svoju vlastitu marku ekoloških proizvoda su internacionalne tvrtke.

Konzum

- Vodeći trgovački lanac u Hrvatskoj (611 trgovina)
- Konzum je razvio marku EKOZONA u suradnji s hrvatskom tvrtkom Biovega d.o.o., vlasnikom specijaliziranih ekoloških trgovina Bio&Bio.

www.konzum.hr

BIPA

- 129 trgovina u Hrvatskoj
- Najzastupljenije certificirane marke proizvoda su Alnatura i Nutrigold, ali prisutne su i neke domaće certificirane marke.

www.bipa.hr

Lidl

- 103 trgovina u Hrvatskoj
- Lidlova marka za certificirane prehrambene proizvode: Biotrend

www.lidl.hr

Kaufland

- 42 trgovine u Hrvatskoj
- Kauflandova marka za certificirane prehrambene

www.kaufland.hr

DM

- 164 trgovine u Hrvatskoj i internetska trgovina
- DM nudi širu ponudu certificiranih proizvoda, najčešće stranih proizvođača i veliki dio proizvoda pod njihovom markom dmBio, ali i proizvode koji posjeduju Naturland i Demeter certifikate.

www.dm.hr

Spar / Interspar

- 121 trgovina u Hrvatskoj
- Sparova marka za certificirane prehrambene proizvode: SPAR Natur*pur

www.spar.hr

Müller

- 84 trgovine u Hrvatskoj
- Müllerova marka za certificirane prehrambene proizvode: BioPrimo

www.mueller.hr

Eurospin

- 18 trgovina u Hrvatskoj
- Eurospinova marka za certificirane prehrambene proizvode: Amo Essere Bio

www.eurospin.hr

SWOT analiza ekološkog sektora

SWOT analiza je izrađena nakon što su prikupljeni odgovori online upitnika za ekološke proizvođače (20 ukupno) i nakon što su provedeni detaljni intervjui sa 14 ekoloških proizvođača koji su popunili upitnik. Prikupljeni podatci su analizirani i obrađeni, te relevantni su dokumenti u području ekološke poljoprivrede, također su i pregledani (Akcijski plan za razvoj ekološkog sektora Europske komisije, Strategija poljoprivrede do 2030. – Više od farme i Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030.).

Snage

- Pozitivan utjecaj na okoliš (na bioraznolikost te na kvalitetu vode i tla)
- Proizvodnja zdrave hrane i hrane visoke kvalitete te pozitivan utjecaj na ljudsko zdravlje
- Različite biogeografske regije u Hrvatskoj, široki spektar poljoprivrednih proizvoda
- Dobra suradnja s Ministarstvom poljoprivrede i lokalnim agencijama
- Zakonska regulativa koja uključuje ekološku poljoprivredu u primjeni
- Dostupnost poticaja za ekološku poljoprivredu
- Raznolikost formalnih i neformalnih grupa dostupnih za razmjenu znanja i informacija
- Dostupnost tržišta unutar EU-a
- Dostupnost online platformi za prodaju i promociju ekoloških proizvoda
- Postojanje znanstvenih, istraživačkih i obrazovnih organizacija i institucija za edukaciju budućih ekoloških proizvođača i potrošača

Slabosti

- Manje prinosa nego kod konvencionalne poljoprivrede
- Nedostatak radne snage u Hrvatskoj
- Brojni administrativni zahtjevi potrebni za prodaju ekoloških proizvoda
- Visoka cijena ekoloških proizvoda
- Niži prihodi hrvatskih građana/ki
- Nedovoljno razvijena svijest o koristima konzumiranja ekoloških proizvoda
- Mala obiteljska gospodarstva moraju biti uključena u sve korake vezane za prodaju ekoloških proizvoda – nedostatak vremena i znanja
- Veliki broj malih obiteljskih gospodarstava u Hrvatskoj – smanjena konkurentnost na tržištu

- Loše iskustvo sa zadrugama i nedostatak želje za uključivanjem u nove
- Mala količina proizvoda kod malih gospodarstava, ne mogu zadovoljiti potražnju na tržištu (unutar Hrvatske i za izvoz)
- Nepostojanje podataka i praćenja o prodaji ekoloških proizvoda u Hrvatskoj

Prilike

- Mlađe generacije više orijentirane na potrošnju ekološke hrane
- Postojanje međunarodnih sajmova za ekološku hranu (npr. BioFach)
- Jednostavan prijelaz s ekološke na biodinamičku poljoprivredu
- Potencijal prodaje proizvoda kroz turizam
- Potencijal prodaje proizvoda u specijaliziranim trgovinama
- Dostupnost prerađivačkih postrojenja ekološkim proizvođačima diljem Hrvatske financiranih iz EU-a
- Razvoj novih tehnologija (alati i internetske platforme) za promociju i prodaju ekoloških proizvoda

Prijetnje

- Nepovjerenje potrošača, jer eko certificiranje vide kao „greenwashing“ (ekomanipulaciju)
- Klimatske promjene i negativni učinci na poljoprivredu
- Globalna ekonomska kriza uzrokovana pandemijom COVID-19 i ratom u Ukrajini
- Potrošači više vjeruju stranim proizvodima
- Malverzacije na tržištu, konvencionalni proizvodi se reklamiraju kao ekološki proizvodi

Zaključak

Hrvatska posjeduje veliki potencijal za razvoj ekološke poljoprivrede. Geografski položaj Hrvatske i pristup prirodnim resursima potrebnih za razvoj ekološke poljoprivrede (npr. čista voda, čisti zrak, tlo nije onečišćeno, dostupnost poljoprivrednih zemljišta koja godinama nisu korištena), postavili su Hrvatsku kao jednu od zemalja čije površine pod ekološkom poljoprivredom rastu brže nego prosjek EU-a. (Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030.). U zadnjem desetljeću, Hrvatska je imala najveći rast broja ekoloških proizvođača u EU-u (Strategija poljoprivrede do 2030.).

Još jedna prednost vidi se u tome što su cijene poljoprivrednih zemljišta i općenito resursa potrebnih za ekološku proizvodnju i dalje niži nego u drugim zemljama EU-a.

Glavne prepreke razvoju i rastu, boljem pozicioniranju ekološke poljoprivrede vide se i dalje u nedostatku potpore od različitih nadležnih tijela, kao što su ministarstva i druga tijela relevantna za ekološku poljoprivredu. Bolja suradnja između nacionalnih dionika te promocija i razmjena znanja o koristima ekološke poljoprivrede kao nacionalna marketinška kampanja, poboljšala bi ekološku poljoprivredu i potrošnju ekoloških proizvoda. Hrvatski ekološki proizvođači su, uglavnom, mala obiteljska gospodarstva i ne mogu proizvesti dovoljnu količinu proizvoda kako bi bili konkurenti na tržištu. S druge strane, averzija i nepovjerenje prema zadrugama otežava im dodatno ulazak na tržište i proširenje prodaje. Iako su u drugim zemljama EU-a zadruge uobičajene i s već uhodanom praksom, percepcija zadruga u Hrvatskoj, kao nasljeđe starog, socijalističkog sustava se mora promijeniti. Takva promjena mora biti pokrenuta s više, nacionalne razine, kroz poticaje i podršku u osnivanju i radu zadruga. Posljednjih 10 godina Hrvatska se suočava s velikim problemom depopulacije i nedostatkom radne snage koja bi i bila zainteresirana i dostupna za ekološku poljoprivredu. Promocija ekološke poljoprivrede u svim sektorima, pomogla bi stvoriti povoljniju klimu, nova radna mjesta i smanjila iseljavanje, ili čak potaknulo doseljavanje u ruralne krajeve.

Unatoč tome, postoje brojne dostupne prilike koje mogu dodatno potaknuti rast ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj. Diljem svijeta konstantno raste svijest o zdravoj prehrani i održivoj proizvodnji hrane i zaštiti prirode i okoliša. U svjetlu COVID-19 pandemije, potrošači žele više paziti na svoje zdravlje i stoga je potražnja za ekološkim proizvodima u porastu (Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030.). U okviru Akcijskog plana za razvoj ekološkog sektora Europske komisije, postoje različite mjere koje potiču ekološku poljoprivredu. Jedna od njih je mjera **2.3. Potpora organizaciji lanca opskrbe hranom** sa ciljem da pomogne ekološkim proizvođačima iskoristiti EU sredstva kroz ZPP i lakši ulazak na tržište kroz osnivanje ili uključivanje u „Organizacije proizvođača“. Zemlje članice se potiču da osiguraju sredstva potrebna za osnivanje takvih organizacija. Druga zanimljiva mjera je mjera **1.2. Promicanje ekoloških kantina i povećanje uporabe zelene javne nabave** koja bi mogla dodatno potaknuti rast ekološke poljoprivrede. U okviru Strategije „Od polja do stola“ Komisija se obvezuje da će odrediti najbolji način za utvrđivanje minimalnih obveznih kriterija za održivu nabavu hrane radi promicanja zdrave i održive prehrane, uključujući ekološke proizvode, u svim javnim institucijama, uključujući i škole.

Kao turistička zemlja, Hrvatska ima ogroman potencijal poboljšati ekološku poljoprivredu kroz turističku i gastronomsku ponudu, također i kroz razvoj novih tehnologija i alata koji bi dodatno promovirali ekološke proizvode i izvan granica Hrvatske.

Literatura / Izvori

Slika

1	Karta Hrvatske s administrativnim jedinicama (županije)	3
2	Pet najvažnijih izvoznih tržišta za poljoprivredno-prehrambene proizvode (2020.), izvor: Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske (2021.): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020.	6
3	Pet najvažnijih uvoznih tržišta za poljoprivredno-prehrambene proizvode (2020.), izvor: Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske (2021.): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020.	6
4	Poljoprivredna zadruga „Maslina i vino“, Polača, Zadarska županija, izvor: Poljoprivredna zadruga „Maslina i vino“	7
5	Gospodarstva po vrsti vlasništva (2021.), izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju	7
6	Prosječno korištenje poljoprivrednog zemljišta po tipu poljoprivrednika (u hektarima) 2020., izvor: Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske (2021.): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020.	8
7	Struktura korištenja zemljišta u ekološkoj proizvodnji, uključujući i ono u prijelaznom razdoblju (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	10
8	Poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom po županijama i kategorijama u hektarima (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	10
9	Ekološka proizvodnja oraničnih usjeva (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	10
10	Ekološka proizvodnja trajnih nasada (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	11
11	Ekološka proizvodnja oraničnih usjeva u tonama (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	11
12	Ekološka proizvodnja trajnih nasada u tonama (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	11
13	Broj grla ekološki uzgojene stoke po vrstama (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	11
14	Ekološki proizvodi životinjskog podrijetla u tonama (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	11
15	Broj ekoloških jaja za konzumaciju, izvor: Hrvatski zavod za statistiku	11
16	Broj prerađivača ekoloških proizvoda (2021.), izvor: Hrvatski zavod za statistiku	12
17	Proizvođač ekološkog češnjaka na Seljačkoj tržnici u Zadru	13
18	Hrvatska nacionalna oznaka za ekološki proizvod, izvor: https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivreda-175/ekoloska/eko-znak-graficki-standardi/4212 (10.05.2022.)	13
19	Kontrolna tijela i područja njihovih ovlaštenja (2022.), izvor: Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske	14
20	Podmjera M11.1. – Plaćanja za prijelaz na ekološke prakse i metode, izvor: Europska komisija (2020): Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020.)	15
21	Podmjera M11.2 – Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksi i metoda, izvor: Europska komisija (2020): Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020.	15
22	Specijalizirana trgovina ekološkim proizvodima Tvornica zdrave hrane, Zadar	16
23	Sajam ekoloških proizvoda, Opatija, izvor: Udruga Žmergo	17
24	Ekološke borovnice, OPG Bučević, Podstrana, Splitsko-dalmatinska županija, izvor: OPG Bučević	20
25	Prodajni kanali za ekološke proizvođače (2022.)	20
26	Sandra Babac, izvor: "Šinjinorina smokva"	22
27	Pekmez „Šinjinorina smokva“, izvor: "Šinjinorina smokva"	22

Literatura

Europska komisija (2021): Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o Akcijskom planu za razvoj ekološkog sektora

Europska komisija (2020): Rural Development Programme of the Republic of Croatia for the Period 2014–2020 (Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.)

Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (BMWi) (2021): Facts about German foreign trade, str. 1–17

Foreign Agricultural Service, U.S. Department of Agriculture (2021): Opportunities for Organic Exports to Germany, Voluntary report, str. 1–7

Gugić J., Grgić I., Dorbić B., Šuste M., Džepina M., Magdalena Zrakić, „Pregled stanja i perspektiva razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj“, Glasnik zaštite bilja, 2017, str. 22

Hrvatski zavod za statistiku

Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske (2021.): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini

Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske (2022.): Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030.

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske (2011.): Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. – 2016. Godine

Uredba (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/848/oj>

Vlada Republike Hrvatske (2022): Strategija poljoprivrede do 2030., Narodne novine br. 26 / 2022

Vlada Republike Hrvatske (2018): Zakon o poljoprivredi, Narodne novine br. 118 / 2018

<http://www.fazos.unios.hr/en/studies/graduate-studies/> (pristupljeno 2.8.2022.)

http://klima.hr/razno/publikacije/klimatski_atlas_hrvatske.pdf (pristupljeno 18.7.2022.)

<http://poljoprivredno-zemljiste.hr/cijena-poljoprivrednog-zemljista.php> (pristupljeno 10.8.2022.)

<https://btho.unisb.hr/sprcijalisticki-epr/> (pristupljeno 2.8.2022.)

<https://diva.vecernji.hr/moda/woow-ova-je-kreacija-dokaz-da-smokve-ne-izgledaju-ukusno-samo-na-tanjuru-5264> (pristupljeno 4.10.2022.)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020D0787&from=HR> (pristupljeno 10.8.2022.)

https://meteo.hr/klima.php?section=klima_hrvatska¶m=k1 (pristupljeno 18.7.2022.)

<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/hrv/partner/deu> (pristupljeno 28.7.2022.)

<https://popis2021.hr/> (pristupljeno 4.10.2022.)

<https://radio.hrt.hr/radio-zadar/vijesti/smokva-kao-inspiracija-i-potica-j-3801731> (pristupljeno 4.8.2022.)

<https://www.agr.unizg.hr/en/590/Organic+Agriculture> (pristupljeno 2.8.2022.)

<https://www.agr.unizg.hr/en/613/Organic+Agriculture+with+Agrotourism> (pristupljeno 2.8.2022.)

<https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/> (pristupljeno 29.4.2022.)

https://www.bioportal.hr/gis/_EU_report_CRO_protected_areas (pristupljeno i generirano 15.7.2022.)

<https://www.crometeo.hr/klima/> (pristupljeno 18.7.2022.)

<https://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/prirodne-vrijednosti-stanje-i-ocuvanje/bioraznolikost> (pristupljeno 15.7.2022.)

<https://www.tommy.hr> (pristupljeno 27.8.2022.)

<https://www.unizd.hr/poljodjelstvo/english/study-programmes/applied-ecology-in-agronomy> (pristupljeno 2.8.2022.)

<https://www.vguk.hr/hr/group/40/Specijalisti%C4%8Dki+diplomski+stru%C4%8Dni+studij+Poljoprivreda> (pristupljeno 2.8.2022.)